

Miljöbilssituationen i Hultsfred

***

3 stjärnor av 10 möjliga

-

En granskning av Gröna Bilister

April 2007

Inledning

Växthuseffekten skenar, med snabba klimatförändringar och allt våldsammare väder som följd. En huvudanledning till Sveriges bidrag av den ökande växthuseffekten är att trafikens utsläpp fortsätter att öka, medan andra sektorer utsläpp har stagnerat eller börjat minska.

EU har två konkreta mål med bäring på transporter med personbil:

- 1) Använd mängd förnyelsebara drivmedel ska 2010 uppgå till minst 5,75 procent av den totala marknaden för drivmedel.
- 2) Det genomsnittliga utsläppet av fossil koldioxid från personbilar ska 2010 vara max 120 g/km.

Varje land har ett ansvar att leva upp till målen och målen bör också gälla för det lokala miljöarbetet. Riksdag och regering har slagit fast att ansvaret också gäller sektorsvis, med målet att trafikens koldioxidutsläpp år 2010 ska vara tillbaks på 1990 års nivå, för att långsiktigt minska.

Transporter är den största enskilda källan till flera miljö- och hälsofarliga utsläpp i åtskilliga av landets kommuner. Kalmar läns regionförbund anger t.ex. att "Bensin- och dieselanvändningen står för över hälften av koldioxidutsläppen i regionen".¹ Trafiken är dessutom ofta huvudorsak till att kommunen inte klarar fastställda miljö kvalitetsnormer för bland annat cancerframkallande partiklar. Utifrån detta står det klart att en minskad och miljövänligare bilism bör vara en viktig samhällelig prioritering, i linje med Gröna Bilisters arbete.

Gröna Bilister granskar vilket ansvar kommuner tar för att minska bilismens miljö- och hälsopåverkan, kombinerat med en granskning av andra tongivande aktörer inom kommunen. Granskningen tjänar som vägledning för de lokala aktörer som vill bidra aktivt till ett bättre lokalt miljöarbete inom bilismområdet.

Mattias Goldmann

Gröna Bilister

---

¹ <http://www.regionforbund.se/pdf-filer/fossilbransle/fossilbransle-hp2007.pdf>

Kommunala mål

Kommunala mål för trafikens miljöpåverkan innebär inte i sig någon miljöförbättring – det är praktisk handling som räknas och som Gröna Bilister betygsätter. Vi presenterar ändå de relevanta kommunala målen, eftersom de har betydelse för:

- Medborgare som kan begära att målen uppfylls.
- Miljöengagerade politiker och tjänstemän som kan hänvisa till antagna mål för att driva igenom en miljöriktig trafikpolitik.
- Oppositionspolitiker som kan bevaka att den politiska majoriteten uppfyller avgivna löften och politiskt beslutade åtgärder.
- Journalister som kan kritiskt granska om beslutade mål uppfylls.

Kretsloppsplan

Kretsloppsplanen för Hultsfreds kommun antogs av kommunfullmäktige i oktober 1997. Den är alltså snart tio år gammal men gäller fortfarande som riktlinjer för kommunens miljöarbete. En hel del av de åtgärder som formulerats i planen har genomförts helt eller delvis, en del åtgärder har blivit inaktuella och ett antal återstår. Bland de miljöbilsrelaterade åtgärder som finns i planen kan nämnas:

- Kommunstyrelsen har beslutat att inte använda diesel i egna fordon, utan ersätta den med rapsmetylester. Övergången ska vara klar senast 1 juli 1997.
- Kommunförvaltningens tjänsteresor kan samordnas betydligt bättre än i dag. Flera förvaltningar kan samsas om tjänstebilar. Krav på bokning i förväg gör att samåkning i tjänsten underlättas.
- Realistiskt idag är att etanol ersätter bensin och att RME (rapsmetylester) ersätter diesel i arbetsfordon och tätortstrafik. Dessutom kan eldrivna bilar komma att användas vid korta transporter.²

Övergripande verksamhetsplan avseende miljömålen

Miljö- och byggnadskontoret bröt 2005 ned de nationella och regionala miljömålen till lokala målsättningar. De är kvalitativa och i de flesta fall inte mätbara. Tillsynen inom nämndens ansvarsområde ska utgå från dessa lokala mål, planering och informationsverksamheten ska ha dem som ledstjärna. Bland ”mål-visionerna” finns: att ”Minska halten växthusgaser med 15 % från 1990 års nivå”³.

² <http://www.hultsfred.se/Upload/Öppen/Dokument/styrdokument/Kretsloppsplan.pdf>

³ <http://www.hultsfred.se/upload/Öppen/Dokument/styrdokument/miljomal.pdf>

Agenda 21

Kommunens Agenda 21-dokument tar bl.a. upp värdet av att byta från fossila till förnybara drivmedel i kommunens fordon, men skrivningarna är så gamla att de knappast längre är styrande⁴.

Översiktsplan

Miljö- och byggnadskontoret arbetar för närvarande med att ta fram en ny översiktsplan för Hultsfreds kommun. Den nu gällande översiktsplanen är från 1991 och saknar i stort sett relevans för miljöbilsarbetet.

Kalmar län som fossilbränslefri region

Regionförbundets styrelse antog den 15 december 2006 ett handlingsprogram för att bli fossilbränslefritt.⁵ Målet ska vara uppnått till år 2030, med delmål för år 2010 att släppa ut mindre än 4,4 ton fossil koldioxid/person, ha 20 procent mindre koldioxid från transporter jämfört med år 1995 och att offentliga personbilar ska vara miljöbilar. Som strategi anges bl.a. att ”Skapa en hållbar transportsektor genom samverkan mellan näringsliv, myndigheter och organisationer. Den offentliga sektorn har en nyckelroll i arbetet.” Omställningstakten skall öka genom ”ett samlat agerande i de frågor kommuner och landsting äger själva”.

Målsättningen att skapa en hållbar transportsektor i regionen genom samverkan mellan företag, kommuner, myndigheter och organisationer i sydöstra Sverige ska uppnås genom att:

- Satsa på minskad energianvändning i samband med transporter.
- Utveckla förutsättningarna för spårbunden trafik.
- Utveckla möjligheterna för pendling för att stärka regionala arbetsmarknadsregioner.
- Stimulera användningen av förnyelsebara fordonsbränslen.
- Bygga nätverk i syfte att skapa möjligheter för minskad användning av fossila bränslen och för att främja utvecklingen av mer miljövänliga transporter.
- Öka möjligheterna för erfarenhetsutbyte samtidigt som gemensamma projekt kan drivas med tyngd i angelägna frågor.
- Satsa på information och folkbildning.
- Satsa på en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning.

Regionförbundet har beviljats medel för en rad olika klimatfrämjande åtgärder inom transportområdet, med ett mobilitetskontor och 2,4 miljoner kronor avsatta för att främja introduktion av minst 1 000 miljöbilar i länet och ge minst åtta nya tankställen för förnybara

⁴ http://www.hultsfred.se/templates/Page_____2814.aspx

⁵ <http://www.regionforbund.se/pdf-filer/fossilbransle/fossilbransle-hp2007.pdf>

bränslen. Möjligheten för detta är öppen både för privatpersoner, företag och för offentlig verksamhet.

Under år 2007 ska regionen bl.a.:

- Erbjudna länets kommuner och landsting en läns gemensam upphandling av miljöbilar.
- Stimulera produktion av alternativa fordonsbränslen i länet.
- Inrätta en klimatkommission för Kalmar län, med uppdrag att senast december 2007 presentera ett sektorsövergripande program med konkreta förslag för att nå målet om ett fossilbränslefritt Kalmar län år 2030.

Kommunens bilinnehav

Kommunens eget bilinnehav är av stor betydelse för bilismens totala miljöpåverkan i kommunen, bl.a. för att:

- Kommunen kan vara föregångare i inköp av miljöbilar och då stimulera den lokala bilhandeln att ta hem och marknadsföra dessa bilar.
- Kommunen köper tillräckliga volymer bilar för att komma förbi ”hönan och ägget situationen”; privatpersoner kan tvingas avstå från att t.ex. köpa en etanolbil därför att det lokalt saknas tankmöjligheter, men kommunen kan med sina fordon stimulera fram att det etableras sådana tankmöjligheter.
- Kommunen servar normalt sett sina bilar föredömligt, innebärande att det efter ett par år kommer ut miljöbilar i gott skick på andrahandsmarknaden.

Hultsfreds kommun äger och leasar ca 80 fordon varav ca 50 är personbilar. Av dessa är två miljöbilar av hybridtyp (Toyota Prius). Miljöbilsandelen är därmed endast fyra procent, bland det lägsta Gröna Bilister uppmätt i hela Sverige. Kommunen har dock den 29 mars beslutat att samtliga personbilar successivt ska bytas ut mot miljöbilar av hybridtyp eller små dieslar med partikelfilter – kommunen ser inte etanol som ett bra alternativ (”för energikrävande att framställa, monokulturer ersätter mångfald, i vissa fall är det en oetisk behandling av befolkningen”). År 2010 ska kommunens samtliga fordon vara miljöbilar.

Förmånsbilar är normalt sett onödigt stora och motorstarka och körs onödigt mycket. Därför är det positivt att Hultsfreds kommun helt avstår från förmånsbilar som löneförmån.

Upphandlingskrav transporttjänster

Genom att ställa miljörelaterade krav när kommunen upphandlar transporter, kan kommunen till en mycket låg kostnad stimulera fram en positiv utveckling. Då t.ex. färdtjänst och skolskjuts vanligen körs av taxibolag, får kraven dessutom effekter på sektorer som kommunen normalt sett inte påverkar. Miljöeffekten blir dessutom stor, eftersom en taxibil i runda tal motsvarar tio privatbilers körsträcka och utsläpp.

Färdtjänstresor, skolskjuts, sjukresor och vanlig kollektivtrafik upphandlas idag delvis i samverkan mellan kommunerna, landstinget, KLT och KLB men också delvis var för sig. Regionförbundet angav i december 2006 att ”Vid kommande upphandlingar bör parterna ha gemensamma krav på fordonens miljöanpassning för att uppnå underlag för såväl tank-ställen som fordonsutrustning. I Västervik och Kalmar finns t.ex. produktion av biogas som kan utgöra en resurs för såväl tåg, bussar och bilar.”⁶ Hultsfred anger att de strävar efter klara miljökrav i kommande upphandling, för trafik från augusti 2008.

Utbildning

Genom att lära ut sparsam körning, ecodriving, kan kommunerna minska sina kostnader för fordonsbränsle, samtidigt som utsläppen minskar och transportererna går något snabbare. I Kalmar kommun ledde Ecodriving-utbildning till 15 procent bränslebesparing och fyra procent tidsvinst. Hultsfred har dock inte genomfört någon strukturerad satsning på Eco-driving.

I Grön Trafikskola, diplomerad av Gröna Bilister i samarbete med Sveriges Trafikskolors Riksförbund, lär man sig ett mer miljöanpassat körmönster, bl.a. med ecodriving, samt en miljödriven helhetssyn på transporter.⁷ Det finns ingen Grön Trafikskola i kommunen.

Stimulans till medborgarna

För att få hög utväxling på det kommunala miljöbilsarbetet, är det helt centralt att medborgarna också engageras, eftersom större delen av de bilar som finns i kommunen ägs av kommunmedborgare eller företag som är verksamma i kommunen.

Ett femtiotal kommuner delfinansierar medborgares miljöbilsköp, ofta med 30-50 procent av merkostnaden jämfört med motsvarande bensinbil, däribland alla kommuner i Kalmar län. Miljöfordon Syd stödjer upp till 1 000 miljöbilar för privatpersoner, organisationer och företag fram till år 2008. Bidrag utgör 50 % för privatpersoner och 30 % för företag av merkostnaden (mellanskillnaden för fordonet i miljöutförande jämfört med samma modell i fossilbränsleutförande), dock max 16 000 kr. För begagnade fordon antas merkostnaden ha samma värdeminskning som fordonet i övrigt varför nyprisskillnaden måste tas fram för det aktuella fordonet och därefter reduceras i proportion till värdeminskningen.⁸

Den som beviljats bidrag åtar sig att huvudsakligen tanka miljöbilen med miljöbränsle, samt att besvara en årlig enkät om miljöfordonet. Bidraget omfattar miljöbilar enligt Vägverkets definition, dvs. även särskilt snåla bensin- och dieselfordon.⁹

Hultsfreds kommun ger alla bilar gratis parkering överallt, vilket innebär att alla medborgare är med och betalar de kostnader för snöröjning, sandning, asfaltering, skyltning etc. som parkeringsplatser har. Det är en tveksam subvention av bilismen som kommunen bör se över.

⁶ <http://www.regionforbund.se/pdf-filer/fossilbransle/fossilbransle-hp2007.pdf>

⁷ Läs mer om Gröna Trafikskolor på www.grontrafikskola.se.

⁸ http://www.miljofordonsyd.se/filer/fil_14.pdf

⁹ http://www.miljofordonsyd.se/filer/fil_17.pdf

Studier har visat att man i medeltal minskar sitt bilåkande runt 50 procent när man går med i en bilpool. Dessutom har det visat sig att en bilpoolsbil ersätter mellan åtta och tolv privatägda bilar. Det frigör stora ytor som man kan använda till annat än parkeringsplatser.¹⁰ Allt fler kommuner erbjuder bilpool i någon form åt sina medborgare – men inte Hultsfred.

Tankställen och bränslekrav

För att miljöbilen som kan tankas på förnybara bränslen ska ge någon faktisk miljövinst, är det givetvis nödvändigt att den inte tankas med bensin eller diesel – etanol- (flexifuel), gas- (bifuel) och RME-fordon erbjuder alla denna möjlighet, med borttappat miljönytta som följd. Kommuner kan aktivt medverka till att tankställen etableras, dels genom att själva stå för ett tillräckligt underlag för att något bensinbolag ska erbjuda sig att sälja bränslet (gäller vanligen etanol), dels genom att själv tillverka bränslet (gäller vanligen biogas).

Regionförbundet har genom Klimp avsatt medel för minst åtta nya tankställen för förnybara bränslen i länet, möjliga att söka för de mindre tankställen som inte omfattas av lagen om tillhandahållandeskyldighet. Detta är synnerligen relevant för Hultsfreds kommun, där tankställe för etanol och biogas helt saknas. Också kommunens tidigare satsning på att etablera tankmöjligheter för RME har kommit av sig.

Regionförbundet anger att det kan vara möjligt att producera etanol, syntesgas ur svartlut, biogas som framställs genom rötning, RME som produceras av rapsolja, DME som framställs genom förgasning av biobränslen”, med Hultsfred som en möjlig etableringsort¹¹. Redan 1999 angav Hultsfred i sin avfallsplan att ”Efter år 2005 kan annan teknik regionalt anordnas, exempelvis rötning i reaktor eller biogasutvinning vara alternativ till förbränning”¹². Detta har dock inte resulterat i någon biogasproduktion inom kommunen.

Kommunen har i motsats till Örebro kommun, inte några formella krav på en successivt ökande andel etanol i konventionell bensin och RME (rapsmetylester) i konventionell diesel, trots att detta skulle ge betydande miljöfördelar till ringa kostnad.

Bilförsäljning

För att kommuninvånarna ska kunna ta miljöbilsansvar är det av stor betydelse att det går att köpa miljöbil inom den egna kommunen eller i grannkommunerna – endast få är beredda att åka långa sträckor för att köpa en miljövänligare bil. Där bilarna finns, är det också av stor betydelse att de faktiskt finns inne, kan provköras och finns med i den lokala bilhandels marknadsföring. På denna punkt har Gröna Bilister funnit mycket stora skillnader mellan olika generalagenters och återförsäljares inställning och motivation.

I Kalmar län finns goda möjligheter att köpa etanolbilar från Ford, Saab och Volvo, gasbilar från bl.a. Opel, Volkswagen och Volvo och hybridbilar från Toyota. Dessutom finns ett antal fossilbränsle drivna bilar som är så bränslesnåla att de uppfyller Vägverkets miljöbilsdefinition. Länet stimulerar miljöbilsförsäljningen, dels genom den

¹⁰ <http://www.bilpool.se/index.jsp>.

¹¹ <http://www.regionforbund.se/pdf-filer/fossilbransle/fossilbransle-hp2007.pdf>

¹² <http://www.hultsfred.se/upload/oppen/dokument/styrdokument/avfallsplan.pdf>.

delfinansiering av merkostnaden som finns sedan en tid tillbaks, dels genom att åtskilliga av länets kommuner själva köpt betydande mängder miljöbilar.

Slutsatser och rekommendationer

Hultsfreds miljöbilsarbete är under snabb utveckling. Den nuvarande situationen är långt ifrån tillfredsställande, och kommunen får endast betyget 3 av maximala 10 för sitt arbete. Det är dock med kraftig ”spets” – redan nästa år kan kommunen bli en ledande miljöbilskommun, enbart genom att genomföra redan fattade beslut.

Det som redan idag är godkänt är:

- Avsaknad av förmånsbilar.
- Stimulans till medborgarna att köpa miljöbil genom delfinansiering av merkostnaden (i Regionförbundets och Miljöfordon Syds regi).
- Rimlig tillgång på förnybara bränslen (etanol E85).

Gröna Bilister har åtta huvudsakliga rekommendationer till Hultsfreds kommun:

- 1) Förverkliga miljöbilsambitionerna, så att antalet miljöbilar snabbt ökar från dagens låga nivå.
- 2) Tänk om gällande inriktning på miljöbilsköpen – det är *inte* bättre med fossil diesel än förnybar etanol.
- 3) Ställ miljöbilskrav på leverantörer av transporter som skolskjuts.
- 4) Säkerställ tankmöjligheter för etanol inom kommunen, t.ex. genom att kräva det i kommande bränsleupphandling.
- 5) Överväg lokal biogasproduktion för fordonsdrift, i linje med avfallsplanens intentioner.
- 6) Överväg att ta betalt för åtminstone några parkeringsplatser.
- 7) Inför en bilpool för allmänheten.
- 8) Överväg att medverka i Trafikantveckan 2007.

Denna rapport är framtagen av Gröna Bilister (Mattias Goldmann), baserad på enkätsvar från Hultsfreds kommun, företrätt av bl.a. Anders Helgée Miljö- och byggnadschef och Michael Leijonhud, inköpsansvarig. Detta har kombinerats med utförliga granskningar av kommunala dokument och handlingar från andra relevanta aktörer. För ytterligare information: mattias.goldmann@gronabilister.se. Se även www.gronabilister.se.